

MATEMATIKA FANLARINI O'QITISH VA UNING USTUVOR YO'NALISHLARI

Qodirova Maxliyo Baxtiyorovna

Qashqadaryo viloyati Yakkabog' tumani

50- maktab 1-toifa matematika fani o'qituvchisi

Ergasheva Mashhura Bo'ronovna

Qashqadaryo viloyati Qarshi tumani

24- maktab 2-toifa matematika fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada matematika fanini o'qitishning zamonaviy metodikasi, mazmuni va vazifalari haqida ma'lumotlar keltirilgan. Matematika fanining bugungi kundagi rivojlanish bosqichlari va fanni o'qitish uslubiylati tahlili yoritilgan.

Tayanch so'z va iboralar: matematika, uslubiylot, elementar, metod.

Zamonaviy ta'limda ta'lim muassasalardagi o'qitish sifatini ta'minlashga qaratilgan tizimli islohotlar zahirida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahorati, ularning zamonaviy ta'lim va innovatsion texnologiyalar, ilg'or xorijiy tajribalarni o'zlashtirish borasidagi zamonaviy bilim, ko'nikma va malakalarini rivojlantirish dolzarb vazifalardan sanaladi. Mamlakatimizda pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonini modernizatsiyalash, sohadagi zamonaviy rivojlanish tendentsiyalari, ilg'or xorijiy tajribalar va innovatsion yondashuvlar asosida ta'lim mazmuni va o'qitish sifatini takomillashtirish muhimligi sababli u davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan. Respublikamizda umumiy o'rta ta'lim maktablarining uzluksiz rivojlanishi uchun iqtisodiy, siyosiy, huquqiy shart-sharoit yaratildi. Jumladan, hukumatimiz tomonidan qabul qilingan qator me'yoriy hujjatlarda o'qitishni sifat jihatdan yangi bosqichga ko'tarish sohasida qator tadbirlar boshlab qo'yilgan. Xususan, boshlang'ich ta'limda o'qitishga alohida e'tibor qaratilib, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini zamon talablari asosida malakali kadr etib tayyorlash bugungi kunning kechiktirib bo'lmas muammolaridan biri sanaladi. Shuni hisobga olgan holda O'zbekiston Prezidenti SH.M.Mirziyoyev quyidagilarni ta'kidlaydi: “Maktab o'quv dasturlarini ilg'or xorijiy tajriba asosida takomillashtirish, o'quv yuklamalari va fanlarni qayta ko'rib chiqish, ularni xalqaro standartlarga moslashtirish, darslik va adabiyotlar sifatini oshirish zarur.

Mamlakatimiz uchun ilm-fan sohasidagi ustuvor yo'nalishlarni aniq belgilab olishimiz kerak. Hech bir davlat ilm-fanning barcha sohalarini bir yo'la taraqqiy ettira olmaydi. Shuning uchun biz ham har yili ilm-fanning bir nechta ustuvor yo'nalishini rivojlantirish tarafdorimiz. Joriy yilda matematika, kimyo-biologiya, geologiya kabi yo'nalishlarda fundamental va amaliy tadqiqotlar faollashtirilib, olimlarga barcha

shart-sharoitlar yaratib beriladi. Shuningdek, ilm-fan sohasida fundamental va innovatsion tadqiqotlar uchun maqsadli grant mablag‘larini ajratish mexanizmini tubdan qayta ko‘rib chiqish kerak.”

Matematika so‘zi qadimgi grekcha - mathema so‘zidan olingan bo‘lib, uning ma’nosi «fanlarni bilish» demakdir. Ma’lumki, matematik fanlarning sohalari turli-tuman bo‘lishiga qaramay, ular umumiylik belgisi ostida bitta predmetga birlashtirilgan. Bu umumiylik belgisini quyidagi matematikaga berilgan ta’rifdan yaqqol ko‘rish mumkin. Matematika faning o‘rganadigan narsasi (obyekti) materiyadagi mavjud narsalarning fazoviy formalari va ular orasidagi miqdoriy munosabatlardan iborat. Matematika fan sifatida ham, o‘quv predmeti sifatida ham yosh avlodga o‘rgatilishi talab etiladi. Bunga sabab quyidagilar: Matematika fan sifatida: moddiy borliqning fazoviy va miqdoriy munosabatlarini aks ettiruvchi qonunlarni to‘la va chuqur o‘rganish, targ‘ib etishni talab etadi; o‘rganilayotgan qonuniyatlarning qanday mazmunga egaligi va ularning qanday usul bilan asoslanganligi rivojlanish darajasi bilan hisoblanmaydi; unda tadqiqotchining shaxsiy fazilatlari, u yoki bu matematik qonunning qanday kashf etilganligi muhim emas; matematika fani ma’lum tizimda yaratiladi va rivojlanadi, u bir-biriga bog‘liq qat’iy ketma-ket keluvchi qonunlarni ochib beradi; fanda asosiy tushunchalar, qabul qilingan aksiomalar uning boshlang‘ich asosi bo‘lib hisoblanadi. Matematika o‘quv predmeti sifatida: o‘quvchilarga matematikadan bilim, ko‘nikma va malakalar beradi; matematik bilimlar berishda o‘quvchilar yosh xususiyatlari hisobga olinadi; yangi matematik tushuncha yoki qonun kiritishga yondashish muhim ahamiyatga ega va shu asosda uni bayon etish usuli tanlanadi; abstrakt tushunchalar izohlar va misollar bilan beriladi; o‘qitishda takrorlash ham amalga oshiriladi; o‘quv predmeti fan tizimini qisqartirishi va buzishi mumkin emas.

Hozirgi davrda matematika fani shartli ravishda ikkiga ajraladi:

- 1)elementar matematika,
- 2) oliy matematika.

Elementar matematika ham mustaqil mazmunga ega bo‘lgan fan bo‘lib, u oliy matematikaning turli tarmoqlaridan, ya’ni nazariy arifmetikadan, sonlar nazariyasidan, oliy algebradan, matematik analizdan va geometriyaning mantiqiy kursidan olingan elementar ma’lumotlar asosiga qurilgandir. Oliy matematika fani esa real olamning fazoviy formalari va ular orasidagi miqdoriy munosabatlarni to‘la hamda chuqur aks ettiruvchi matematik qonuniyatlarni topish bilan shug‘ullanadi. Matematika o‘qitish uslubiyati fanining maqsad va vazifalari. Insoniyat o‘z rivoji davrida yosh avlodga bilimlar berar ekan asosiy e’tiborini o‘z faoliyati va taraqqiyot talablarini hisobga olib, fanlar asoslarini o‘rgatishga harakat qiladi. Shu sababli o‘quvchilarga barcha bilimlar qatori matematikadan chuqur bilimlar berish vazifasi va uni ilmiy amalga oshirish asosiy masalalardan hisoblanadi. Bunda matematika o‘qitish uslubiyati asosiy

o‘rinlardan birida turadi. “Metodika” so‘zi yunoncha “metod” yoki “usul” so‘zidan olingan. Matematika o‘qitish metodikasi (uslubiyati) fani deb, jamiyat tomonidan qo‘yilgan ta‘lim maqsadlarga mos ravishda matematik o‘qitish usullarini, qonuniyatlarini uning ma‘lum rivojlanish darajasida o‘rganadigan va tadqiq etadigan pedagogika- ning bo‘limiga aytiladi. Matematika metodikasi pedagogika va didaktika fanining asosiy bo‘limlaridan biri bo‘lib, jamiyatimiz taraqqiyoti darajasida ta‘lim maqsad- lariga mos keluvchi matematikani o‘qitish, o‘rganish qonuniyatlarini o‘rganadigan mustaqil fandır.

O‘rta maktablarda matematika o‘qitishning maqsadi quyidagi uch omil bilan belgilanadi:

1. Matematika o‘qitishning umumta‘limiy maqsadi.
2. Matematika o‘qitishning tarbiyaviy maqsadi.
3. Matematika o‘qitishning amaliy maqsadi.

Umumta‘lim maqsadi: o‘quvchilarga ma‘lum matematik bilim, ko‘nikma va malakalar sistemasini berish; o‘quvchilarga olamni o‘rganishning matematik usullarini egallashlariga yordam berish; o‘quvchilarni og‘zaki va yozma matematik nutqqa o‘rgatish; o‘quvchilarning ta‘lim jarayonida va o‘z ustida ishlashlarida faol bilish faoliyatini oshirish uchun zarur bilim, ko‘nikma va malakalar bilan qurolla- nishga hamda qo‘llashlari uchun yetarli matematik ma‘lumotlarni olishiga erishish.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Matematika o‘qitish metodikasi.S.Alixonov. Toshkent. “Cho‘lpon” 2011. 57
2. “Matematika va informatika o‘qitish metodikasi” fanidan o‘quv-metodik majmua.J.O‘Muxammadiyev.Toshkent.2019.
3. M.E. Jumayev “Matematika o‘qitish metodikasi”. Toshkent. “O‘qituvchi”. 2004.
4. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar.
5. Kobilova Nilufar Khudoyshukurovna, Uzokova Sokhiba Safarovna “ANALYSIS OF CHEMICAL COMPOSITION AND MAIN QUALITY INDICATORS OF FLAX SEED FLOUR” Web of technology : Multidimensional Research Journal 50-52 . Volume 3, Issue 4 April 2025 ISSN.